

Anssi Halmesvirta

Casementin Kongon raportti, ulkopolitiikka ja julkinen moralismi Englannin alahuoneessa (1903–1904)¹

Belgian kuningas Leopold II (1865–1909) rikastui 1800-luvun lopulla Kongossa pakkotyöllä kootun kautsun myynnillä. Englannin parlamentin alahuoneessa Leopoldin liiketoimien paljastuminen aiheutti moraalisen suuttumuksen aallon², sillä tämä oli kansainvälisellä sopimuksella (1885) luvannut sivistää ja pitää hyvää huolta kongolaisista, lopettaa orjuuden ja orjakaupan sekä pitää Kongon auki vapaakaupalle. Anssi Halmesvirran aatehistoriallisen analyysin kohteena on tässä artikkelissa Englannin konsuli Roger Casementin Kongon raportti siitä, mitä hän näki ja koki paikan päällä Kongossa syksyllä 1903. Lisäksi Halmesvirta tarkastelee Belgian reaktiota siihen ja sitä ”julkista moralismia”, jonka se herätti Englannin parlamentin alahuoneessa vuonna 1904.

Roger Casementin³ laatima raportti Kongon vapaavaltion hallinnosta ja tilanteesta tuotiin Englannin parlamentin alahuoneeseen helmikuussa 1904. Se aiheutti kansainvälisen skandaalin paljastamalla, kuinka raa’asti alkuperäisväestöä kohdeltiin Belgian hallitsemassa Kongossa. Oli tosin jo jonkin aikaa tiedetty, että suuret voitot kautsun (*India rubber*) viennistä virtasivat pää-

asiassa kuningas Leopold II:n henkilökohtaiseen kassaan.⁴ Sitä oli kritisoitu lehdistössä ja julkisuudessa siinä määrin, että alahuone oli antanut 20. toukokuuta 1903 päätöslauselman, jossa hallitusta vaadittiin selvittämään asia Belgian kanssa.⁵ Ennen kuin selitystä voitiin todella vaatia ulkoministeriö (FO) valitsi Casementin⁶, matkusta-

1. Tämä artikkeli on lyhennetty ja muokattu englanninkielisestä versiosta, joka on julkaistu Jyväskylän yliopiston historian opiskelijoille tarkoitettussa käsikirjassa (virallinen painos 20 kpl) *Aatehistorian harjoitus*. Jyväskylän yliopistopaino, Jyväskylä 2012, 123–149.

2. Moraalista suuttumusta parlamentissa olivat herättäneet myös kristittyjen murhat Bulgariassa (1876), armenialaisten joukkomurha (1894–1896) ja Makedonian tilanne (1903–1905). Niissä kaikissa vaadittiin ryhtymään toimiin Turkkia vastaan. Ne vaatisivat oman tutkimuksensa eikä tässä ole tilaa verrata niitä Kongon tapaukseen.

3. Casementin on väitetty olleen eräs surullisimmista Englannin historian hahmoista. Hän ansaitsi kongolaisten ja myöhemmin perulaisten puolustuksesta mielivaltaa ja riistoa vastaan aatelisuuden vuonna 1911, mutta hänet hirtettiin vuonna 1916, kun hän yritti hankkia Pääsiäiskapinan aikana Saksasta aseita irlantilaisille. Ks. James Morris, *Farewell the Trumpets. An Imperial Retreat*. Penguin Books 1982, 231–232; P.A.R. Calvert, *The New World 1905–1914*. Teoksessa F. H. Hinsley (toim.) *British Foreign Policy under Sir Edward Grey*. Cambridge 1977, 387. Casementin humanitaarisesta toiminnasta kansainvälisestä näyttökulmasta ks. Andrew Porter, Sir Roger Casement and the International Humanitarian Movement. *Journal of Imperial and Commonwealth History* 29:2 (2001), 59–74.

4. Vuonna 1889 kautsun viennin arvo oli 459 000 frangia ja 47,3 miljoonaa frangia vuonna 1903. Kautsun kysyntä kasvoi rajusti polkupyörien kumirenkaiden (Dunlop) tultua markkinoille. Luvut ks. William D. Rubenstein, *Genocide. A History*. Pearson Longman 2004, 96. Uusin tulkinta Kongon (vaikeasta) historiasta yleensä ks. David van Reybrouck. *Kongo. Historia*. Suomentanut Antero Helasvuo. Siltala 2010.

5. Päätöslauselma kehotti hallitusta neuvottelemaan niiden suurvaltojen kanssa, jotka olivat vuonna 1885 antaneet Kongon Leopoldin hallintaan. Parliamentary Debates (= PD), series 4, CXXII. 20 May 1903, c. 1332. Kongoaktivisti E. D. Morel ei palkannut Casementia, kuten Rubenstein virheellisesti väittää. Rubinstein 2004, 97.

6. Casement oli jo aiemmin palvellut kruunua Länsi-Afrikassa ks. R. M. Burroughs, *Imperial Eyes or ‘the Eyes of Another Race’*. Roger Casement’s Travels in West Africa. *Journal of the Imperial and Commonwealth History* 37:3 (2009), 59–74.

FT, dosentti Anssi Halmesvirta työskentelee yliopistotutkijana Jyväskylän yliopiston historian ja etnologian laitoksella. Sähköposti: anssi.halmesvirta@jyu.fi.

maan paikan päälle ja tutkimaan, oliko väitteissä julmuuksista ja muusta mielivallasta perää. Hänen raporttinsa todisti väitteet oikeiksi ja laukaisi alahuoneessa 1904 uuden myrskyisän keskustelun, jossa Kongon hallinto lähes yksimielisesti tuomittiin. Kongon tapaus paljasti kriittisen ja monisyisen suhteen diplomaattisen raportoinnin ja parlamenttikeskustelun välillä ja osoitti, miten parlamentti käytti valtaansa toimeenpanovaltaan päin ja miten hallitus reagoi, kun se tunsu itseään painostettavan päätöksiin ja toimintaan.

Parlamentin ja ulkoparlamentaaristen painostusryhmien vaikutus ulkopoliittikkaan oli 1900-luvun alussa vähäinen. Normaalisti parlamenttia vain informoitiin sopimuksista ja muista tärkeistä diplomaattisista asioista. Vain alue-luovutukset vaativat sen kuulemista. Sitä paitsi buurisodan jälkeen Englannin Euroopan politiikassa ilmeni epävarmuutta, minkä seurauksena hallituksen asema oli voimistunut. Alahuone painosti hallitusta Kongon kysymyksessä kuitenkin niin voimakkaasti ja tehokkaasti, että sen oli vastattava esitettyihin kysymyksiin säännöllisesti ja ryhdyttävä panemaan parlamentin päätöslauselmaa toimeen.⁷

Poliittinen lehdistö ja humanitaariset järjestöt ilmaisivat syvän järkytyksensä, kun raportin tiedot tulivat julkisiksi. Tämä antoi sivustatukea niille alahuoneen edustajille, jotka asettuivat raportin taakse. Se vauhditti myös lähetysseurojen mediakampanjaa ja ihmisoikeus- ja vasemmistoaktivistin Edward Morelin (1872–1924) vuonna 1904 perustaman *Kongo Reform Association* -järjestön alkutaivalta semminkin, kun Casement liittyi siihen saman vuoden keväällä. Hallitus haastettiin nyt ottamaan Kongon kysymykseen tiukempi kanta, olihan se yksi valloista, jotka olivat allekirjoittaneet Berliinin konferenssin sopimusasiakirjan (1885). Belgian painostus kasvoi kestävämmäksi ja epäonnistuttuaan kumoamaan Casementin raportin todistusaineiston, Leopold lopulta taipui vuonna 1908 ja Kongo siirrettiin Belgian parlamentin hallintaan. On arvioitu, että hänen hallintonsa ehti murhata,

tappaa nälkään tai silpoa noin kymmenen miljoonaa kongolaista.⁸

Historioitsijoiden mukaan anti-imperialistiset agitaattorit voittivat Kongon kysymyksessä ensimmäisen suuren mediasotansa, jossa Leopoldin isällinen hahmo korjaamattomasti tahrattiin.⁹ Siksi on relevanttia analysoida tarkemmin, miten Casementin raportti syntyi, mitä aineistoa se sisälsi, miten Belgia suhtautui raporttiin, miten siitä keskusteltiin alahuoneessa ja miten hallitus asiassa toimi. Käyttökelpoinen analyysimenetelmä on soveltaa Stefan Collinin ”julkisen moralismin” käsitettä, kun kuunnellaan, millä äänillä Leopoldin järjestelmä tuomittiin. ”Julkinen moralistihan” hälytyskellon lailla herättää epäkohdan havaitessaan keskustelun paitsi sen korjaamisesta myös poliittisen kulttuurin perusarvoista (briteille muun muassa vapaus, solidaarisuus, kohtuullisuus, oikeus ja luottamus) ja osoittaa valtaapitävien moraaliset laiminlyönnit, puutteet ja virheet kuten esimerkiksi heikompien sarron tai sen sallimisen ja vaatii heitä siitä tilille. Hänellä moraaliset argumentit menevät aina poliittisten ja taloudellisten argumenttien edelle.¹⁰ Buurisodan lietsoma ja puoluerajat ylittänyt anti-imperialistinen retoriikka ei vaatinut tässä hengessä vain oikeudenmukaisinta hallintoa, vaan se pyrki elvyttämään keskeisinä pidettyjä poliittisia arvoja ja ihmisoikeuksia.

7. K. G. Robbins, *The Foreign Secretary, the Cabinet, Parliament and the Parties*. Teoksessa F. H. Hinsley (toim.) *British Foreign Policy under Sir Edward Grey*. Cambridge 1977, 3.

8. Philipp Blom, *The Vertigo Years. Change and Culture in the West, 1900–1914*. Phoenix 2009, 100, 107–108.

9. Ks. esim. Adam Hochschild, *King Leopold's Ghost. A Story of Greed, Terror and Heroism in Colonial Africa*. Houghton Mifflin 1999; S. J. S. Cooley, *Britain and the Congo Question 1885–1913*. Humanities Press 1968.

10. Stefan Collini, *Public Moralists. Political Thought and Intellectual Life in Britain 1850–1950*. Oxford 1991. 'Julkista moralismissä' ilmeni myös rasismin ja 'uuden orjuuden' kriitikissä 1700-luvun lopulta 1950-luvulle. Ks. Anssi Halmesvirta, *Antirasismi*. Neljä esimerkkiä brittiläisestä keskustelusta. Teoksessa Jouko Jokisalo (toim.) *Rasismi tieteessä ja politiikassa*. Edita 1996, 192–215, 301–303.

Parlamenttikeskustelun ymmärtämiseksi on täten valaistava, miten Casementin todistusaineistoa käytettiin sekä hallitukselle esitettyjen kysymysten argumentoinnissa että hallituksen ulkopoliittisen linjan muotoilussa, ja samalla on määriteltävä keskusteluun osallistuneiden parlamenttiedustajien asema ja identiteetti.

Alkuperäiskansojen Suojeluyhdistys (*Aborigines Protection Society*) oli vuosisadan vaihteessa julkaissut hälyttäviä tietoja Kongon tilanteesta, mutta Lordi Salisburyn konservatiivihallitus ei ollut lähettänyt Belgialle virallista noottia. Yhtäältä siksi, ettei väärinkäytöksistä vielä tuolloin ollut pitäviä todisteita, ja toisaalta siksi, ettei kansainvälinen puuttuminen tullut kyseeseen. Lisäksi FO:n Afrikan osasto oli tuolloin kiinnostuneempi Afrikan tilanteen vaikutuksista Euroopan tilanteeseen kuin Afrikan asioista sinänsä, ja Kongon kysymys nousi esille vain silloin tällöin. Sen ei myöskään annettu haitata Englannin ja Ranskan lähentymistä eikä ajaa Belgiaa varustelukilvassa voimistuvan Saksan syliin. Tätä linjanvetoa tuki Balfourin unionistihallituksen (1902–1905) konservatiivi ulkoministeri Lansdowne, kun hän ei aluksi halunnut puuttua Belgian asioihin peläten sen edustajien viittaavan brittien alkuperäisväestön kohteluun Itä-Afrikassa ja Australiassa. Englannin Belgian lähettiläs, Constantine Phipps, tuki häntä kunnes Casementin raportti muutti politiikan linjan. Siitä lähtien FO piti Kongon hallinnon tuomitsemista oikeutettuna, vaikka ensin katsottiin, ettei ollut Englannin intressissä kutsua koolle kansainvälistä konferenssia, koska se olisi todennäköisesti merkinnyt koko Afrikan jaon uudelleen arviointia. Joka tapauksessa Casement oli lähetetty Kongoon, vaikka oli etukäteen tiedossa, että hän vastusti sen belgialaishallintoa. Kahden ja puolen kuukauden matkan jälkeen hän jätti raporttinsa FO:lle marraskuussa 1903.¹¹

Casementin raportti

Jaarli Cromerin Casementin raporttia aiempi (8.1.1903) raportti Belgian hallintomenetelmistä

Afrikassa nousi toistuvasti esiin, kun Kongon kysymyksestä keskusteltiin parlamentissa vuosina 1903–1904. Intian ja Egyptin hallinnossa mainetta niittänyt Cromer oli esimerkiksi havainnut Belgian Ugandan asemien olleen hyvässä kunnossa, kun sitä vastoin Kongossa belgialaisia pelättiin, koska sotilaat olivat siellä ryöstäneet ja polttaneet kyliä sekä jättäneet hankkimansa tuotteet maksamatta.¹² Cromerin raporttia ei kuitenkaan pidetty alahuoneessa lopullisena näyttönä julmuuksista ja väärinkäytöksistä.

Raporttinsa esipuheessa Casement ennakoii argumenttejaan muistuttamalla aikaisemmasta, vuoden 1887 käynnistään Kongossa. Silloin kongolaiset olivat vielä eläneet belgialaisilta rauhasa. Hän korosti belgialaisten myöhempää ”energistä interventiota” Kongoon, joka oli Afrikan alueista ”kaikista alkukantaisin” ja konflikteja aiheuttanut vastakohta eurooppalaiselle sivistykselle.¹³ Belgialaiset olivat tosin saaneet aikaan jotain hyvääkin: orjakauppa oli lopetettu, rautatie oli rakennettu ja 48 alusta palveli Kongojoen liikennettä. ”Edistystä ja nopeita tuloksia” oli saavutettu. Kolikon toinen puoli oli kuitenkin musta: paikallinen kauppa ja pienviljely oli lähes tuhattu. Katastrofista kertoi 1880-luvulta alkanut 70 prosentin väestökato, mikä johtui pääasiassa Belgian hallinnon käyttämästä pakkotyöjärjestelmästä, jota he itse hämäävästi nimittivät ”julkiseksi palveluksi” (*public service, service publique*). Sillä kerättiin vientituotteet kautsu, kaa-kao ja kahvi. Casement oli omin silmin nähnyt kuinka kokonaiset kylät pakenivat Ranskan Kon-

11. Correspondence and Report from His Majesty's Consul at Boma respecting the Administration in the Independent State of Congo. February 1904. British Parliamentary Papers (=BBP), vol. LXII. FO:n linjamuutoksista ks. Richard Shannon, *The Crisis of Imperialism 1865–1915*. Paladin 1976, 349–371.

12. Correspondence respecting the State of Administration of the Independent State of Congo. No. 1. Accounts and papers. BBP, LXII. Cromer to Lansdowne 21 Jan. 1903.

13. Correspondence from Boma. BBP, LXII, Prefacing letter to Lansdowne 11 Dec. 1903.

Kuva 1. Sir Roger Casement noin vuodelta 1910. Lähde: National Library of Ireland on The Commons, CAS1A.

goon ja monet jäljelle jääneet yhteisöt olivat kuihtuneet pieniksi perheryhmiksi. Pakkotyössä oleville ei joko maksettu ollenkaan palkkaa tai heille maksettiin niin vähän, ettei sillä voinut elää. Ne, jotka eivät jaksaneet koota belgialaisten säätämiä määriä kassavaa, Kongon pääravintoainetta, piestiin. Heidän täytyi myös hankkia sitä kalliimmalla kuin he voivat siitä tehtyjä tuotteita myydä. Jos lampaita, vuohia, kuivattua kalaa ei toimitettu ajoissa, hallinto lähetti tuottajien perään rangaistusosastoja, joiden sotilaat olivat yleensä koulutettuja kongolaisia. Nämä sitten tappoivat kylissä naisia ja lapsia, ryöstivät kotieläimet, polttivat majat ja ottivat panttivankeja. Näistä rikoksista ei ollut ketään rangaistu.¹⁴

Kirjoittaessaan ylös kongolaisten haastatteluja, Casement ei ollut uskoa, mitä hän oli nähnyt ja kuullut. Silminnäkiä varsinkin kautsun keruussa tehdyille raakuuksille oli kuitenkin niin paljon, ettei heidän todistuksiaan voinut epäillä. Casement tiesi, että vuodesta 1893, kun kautsun kysyntä oli alkanut Euroopassa jyrkästi nousta,

Belgian viranomaiset olivat alkaneet periä Kongossa erityistä kautsuveroa. Sitä ei kerätty normaalein rahaveron keruun periaattein, vaan suuri 20 kautsukorin kiintiö oli kerättävä 2–3 kertaa kuukaudessa. Casement arvioi, että 150 talouden kylä voi toimittaa kahdessa viikossa noin 6 500 kiloa kautsua arvoltaan kymmenen puntaa. Maksu niistä toimittajille oli pieniä pakkauksia suolaa ja lähes arvottomia puuvillaryysyjä ja nappeja. Casementia kauhistutti saada tietää, että kiintiön alittajien käsiä usein silvottiin.¹⁵ Ja kun työvoima Kongossa väheni, belgialaiset olivat alkaneet käyttää kollektiivisia rangaistuksia, kidutusta ja pakkolunastuksia. Jotkut Casementin kuulemista kertomuksista olivat niin kamalia, että hän pidättäytyi kirjaamasta niitä ylös.¹⁶

Casement pani myös merkille, miten Leopoldin ”järjestelmä” oli demoralisoinut Kongossa toimivat belgialaiset. Heidän oikeudentajunsa oli pahasti hämärtynyt. Paikallishallinnon lakikirjoissa ei ollut rangaistusta veronmaksukyvyttömyydestä, mutta siitä rangaistiin säännöllisesti ilman oikeudenkäyntiä. Shokeeraavinta todistusaineistoa tuli Ylä-Kongosta, missä A.B.I.R. Co. oli saanut Leopoldilta monopolin kautsun hankintaan pakkotyöllä. Casement sai käsiinsä yhtiön verokirjat, joista hän saattoi laskea, että yhden henkilön työkiintiö oli ylimitoitettu niin, ettei sitä voinut inhimillisesti täyttää – monet kuolivat joko työtaakan alle tai rangaistuksiin. Joskus pakkotyöläisiä piestiin julkisesti virtahevon nahasta tehdyllä ruoskalla (*chicotte*). Yhtiön toiminta hänen mukaansa häpäisi sivistyneen imperiumin hallinnon standardit. Se oli tuhonnut pellot, puutarhat ja kalastamot ja siten tehnyt alkuperäiset elinkeinot mahdottomiksi – Casementille ei ollut ihme, että Ylä-Kongo oli kappinan partaalla.¹⁷

14. Correspondence from Boma. BBP, LXII, 26–28.

15. Correspondence from Boma. BBP, LXII, 32.

16. Correspondence from Boma. BBP, LXII, Notes of Refugee Tribes encountered in 1903, inclosure 1, no. 3, 60–61, 73–77.

17. Correspondence from Boma. BBP, LXII, 48–50.

Raportin vastaanotto Belgiassa

Kutsuessaan Casementin kotiin lokakuussa 1903, hänen esimiehensä jo tiesivät, että raportti tulee tuomitsemaan Leopoldin Kongon hallinnon. Sillä välin Leopold oli koettanut suostutella FO:ta hiljentämään Casementin, mutta Lansdowne oli kieltäytynyt, koska tiedotusvälineet olivat tehneet Kongon kysymyksestä hallituksen luottamuksen mittarin. Kun Casementin raportti sitten saapui ulkoministeriöön, se leimattiin ”tuskallisen vakuuttavaksi”.¹⁸ Vaikka FO ei halunnut vieraannuttaa Belgiaa,¹⁹ raportti liitettiin Belgian ulkoministeriölle lähetettyyn noottiin. Siinä Lansdowne vaati selitystä Berliinin sopimuksen rikkomiselle. Pian Belgia lähetti vastauksen, jossa todettiin brittien harrastavan yliverotusta, pakkotyövoiman ja sotavoiman käyttöä muun muassa Fijii-saarilla. Lansdowne torjui syytökset huomauttaen brittien väljentäneen verotusjärjestelmäänsä esimerkiksi Sierra Leonessa. Sotavoiman käytöstä hän totesi sen olleen tarpeen Sudanissa ja Somalimaassa, jotta anarkia vältettiin. Hän uhkasi myös viedä Kongon kysymyksen kansainväliseen oikeuteen, sitten kun toiset sopimusvallat olivat yhtyneet Englannin noottiin.²⁰ Tiukkuudessaan brittinootti oli poikkeuksellinen, varsinkin kun se oli lähetetty periaatteessa ystävälliselle valtiolle.

Belgian vastauksessa pata soimasi kattilaa. FO piti sitä loukkaavana, koska brittejä vaadittiin paljastamaan Casementin raportissa koodattujen todistajien nimet. Belgialaiset pitivät Casementin tietoja Kongon väestökadosta ”epätarkkoina” ja huomauttivat sen johtuneen unitaudista, isorokosta ja sisäisestä muuttoliikkeestä eikä suinkaan hallinnon oletetuista väärinkäytöksistä. ”Julkisesta palvelusta” he heittivät kysymyksen takaisin briteille: jos kongolaisilla ei ollut rahaa maksaa veroja, eikö ollut järkevää muuttaa verot työksi? Lansdowne ei nähnyt siinä mitään järkeä. Lisäksi Belgian ulkoministeriö syytti Casementia herkkäuskoisuudesta; hän oli uskonut todeksi kongolaisten ”alkuasukkaiden julistukset ja suostuttelut”. Heidän tiedettiin olevan ”intohi-

moisia”, vaan ei ”vilpittömiä”, mikä tuli ilmi verojen maksun välttelynä. Koska Casement ei ollut haastatellut paikallishallinnon edustajia eikä ollut käyttänyt belgialaisia, vaan kongolaisia tulkeja, hän oli tullut harhaanjohdetuksi ja muuttanut siten vääräksi todistajaksi ja kongolaisten asianajajaksi. Belgian tietojen mukaan hän oli liikkunut vain alueilla, missä oli protestanttisia lähetyksiasemia, mikä myös teki hänestä puolueellisen. Vaikka belgialaiset eivät pitäneet Casementin raporttia velvoittavana, he lupasivat lopulta tutkia asian.²¹

Casementin raporttiin verrattuna Belgian vastaus oli heikko. Vaikka Casement oli nähnyt raakuuksien jäljet omin silmin, se ei ollut sille totuuden vakuus. Belgian oma todistusaineisto oli hämmäntävä: kun Kongon pääsyyttäjä oli kuulustellut miestä, jonka käsi oli silvottu, tämä oli viimein tunnustanut villisian purreen kättä.²² FO:n mielestä kaikkein pöyristyttävintä oli epäillä Casementin luotettavuutta ja rehellisyyttä, muun muassa sitä, että hänen esittämiensä valokuvien väitettiin otetun brittien Ugandan protektoraatissa. Vihjailuita, joiden mukaan britit itse asiassa havittelivat Kongon kysymyksen esiin nostamisella osaa Kongosta itselleen, FO ei edes piitannut torjua. Lansdowne ilmoitti Belgialle kierrättäneensä noottia muille suurvalloille, mutta ilmaisi tyytyväisyytensä siitä, että se oli nimittänyt komission tutkimaan Kongon tilannetta. Nootin liite sisälsi vielä toivomuksen muuttaa Kongo vapaakauppavyöhykkeeksi.²³ Juuri se, että britit olivat nostaneet Kongon kysymyksen kansainväliselle areenalle, närkästytti Belgiaa siinä määrin, että diplomaattista ratkai-

18. Lainaus W. R. Louis, Roger Casement and the Congo. *Journal of African History* 1 (1964), 108.

19. Robbins 1977, 86.

20. Lansdowne to Phipps 11 Feb. 1904. BBP, LXII, inclosure 8, no. 4, 82–83.

21. Further correspondence, BBP, LXII, de Cuveleir's answer, 12 Mar 1904, 18–19, 23.

22. Ibid. 14–17.

23. BBP, LXII, Lansdowne to Phipps, 19 April 1904, 40–42.

sua ei saatu aikaan ja neuvottelut päättyivät umpikujaan. Britit pitivät Casementin todistusta vastaansanomattomana, belgialaiset puolestaan epäluotettavana.²⁴

Casementin raportti alahuoneessa

Kongon kysymyksessä hallitus joutui varsin ennenkuulumattomaan tilanteeseen. Se joutui paitsi vastaamaan alahuoneen kysymyksiin myös toimimaan sen toukokuussa 1903 antaman päätöslauselman edellyttämällä tavalla, niin yksimielinen alahuone Kongon kysymyksessä oli. Muutoin hallitus oli itse asiassa vaarassa kaatua.²⁵ Alahuone oli pommittanut hallitusta kesällä ja syksyllä 1903 kysymyksillä siitä, oliko se lähettänyt toisille suurvalloille kutsun liittyä Belgian vastaiseen noottiin. Hallitus oli vastannut nootin olevan tekeillä, mutta sitä ei ollut vielä lähetetty, koska sen sanamuotoa oli tarkasti harkittava. Keskustelu parlamentissa vain kiihtyi, kun Casementin raportti tuli käsittelyyn 11. helmikuuta 1904. Haluttiin tietää, oliko se jo lähetetty Belgiaan ja Kongoon, sillä tietoon oli tullut myös, että brittikauppiaiden toimintaa Kongossa oli häiritetty.²⁶ Kongon kysymyksestä oli tulossa kriittinen, hallituksen luottamusta mittaava.

Liberaali Sir Charles Dilke (1843–1911) oli nostanut Kongon kysymyksen pöydälle jo vuonna 1897, kun tietoja Kongon hallinnon vääryyksistä oli alkanut vuotaa julkisuuteen.²⁷ Hän oli kunnostautunut imperiumin asioissa erityisesti despoottisen hallinnon (tsarismi, brittien Intian *Raj*) radikaalina kriitikkona ja luonut tiiviit suhteet Kongon reformijärjestöön. Vaikka Dilke oli kannattanut kovaotteista, lakiin perustuvaa ”anglosaksisen rodun” sivistystehtävää, hän piti tekopyhänä sitä, että eurooppalaiset esiintyivät afrikkalaisten suojelijoina samalla, kun he valloittivat sen sosiaalidarwinistisilla aatteilla ja moderneilla aseilla. Hän oli kyllä itsekkin osallistunut vuonna 1882 Egyptin valtauksen suunnitteluun ja vuosisadan vaihteessa hän kuului komiteaan, joka muotoili Englannin laivasto- ja puolustusstrategiaa.²⁸

Dilke oli palannut Kongon kysymykseen maaliskuussa 1903, ennen parlamentin päätöslauselman antamista tiedustellen hallitukselta, oliko se ollut yhteydessä toisiin suurvaltoihin ja oliko se ryhtynyt mihinkään toimiin Kongon raakuuksien estämiseksi. Toukokuussa hän vaati nähtäväkseen Kongon diplomaattiasiakirjat erityisesti monopolien hallitsemilta alueilta. FO oli tuolloin kieltäytynyt vedoten siihen, ettei sillä vielä ollut ”täyttä mielipidettä” asiassa. Elokuussa Dilke muistutti hallitusta parlamentin päätöslauselmasta ja ihmetteli, miksei se ollut pannut sitä toimeen, ikään kuin se ei olisi käsittänyt, että koko kansa oli Kongon julmuudet jo tuominut.²⁹ Hän myös vakavasti epäili, oliko briteillekään Afrikan protektoraateista mitään hyötyä. Esimerkiksi Ugandan rautatiet eivät tuottaneet yhtään voittoa, vaikka niihin oli sijoitettu paljon. Yleensäkin tropiikki saattoi olla Dilken ”pikku-englantilaisten” eli ekspansiivisen imperialismien

24. BBP, LXII, Phipps to Lansdowne, 14 May 1904, 58–60; Lansdowne to Phipps, 6 June 1904, 62–68.

25. Parlamentin vahva rooli tuli vastaavalla tavalla esiin Krimin sodan aikana, kun paljastui, miten huonossa kunnossa brittijoukot olivat, miten epäpätevä sodanjohto oli ja miten huolettomasti hallitus oli sodankäynnin epäkohettiin suhtautunut. Skandaali saavutti huippunsa tammi-helmikuussa 1855, kun radikaali parlamenttiedustaja John Roebuck vaati lehdistön tuella tutkimuskomission perustamista selvittämään vastuunalaisten hallinnon osastojen toimintaa. Pääministeri Aberdeenin hallitus kaatui. Ks. tark. Orlando Figes, *Crimea*. Penguin books 2008, 310–311.

26. Parliamentary Debates (=PD). Great Britain. House of Commons. Hansard Series 4, 1892–1908. HMS Office 1970, vol. 133, roll. 46, 527–528, 548–550, 1194. Mfr. 136, Eduskunnan kirjaston mikrofilmikokoelmat.

27. Ks. E. D. Morel, *The Black Man's Burden. The White Man in Africa from the Fifteenth Century to World War One*. MR-Press 2010 [1920], 121. Tämä anti-imperialistinen historiategos sisälsi Belgian Kongon historian ohella Ranskan Kongon historian, mikä ei ollut sen lohdullisempi.

28. Dilke oli formuloinut radikaalit ideansa kuuluisan maailmanympärysmatkansa aikana vuosina 1866–1867. Ks. Anssi Halmesvirta, *Turanilaisia ja herrasneekereitä. Aatehistoriallisia tutkimuksia brittiläisestä rotuajattelusta*. Historiallinen arkisto 103. SHS 1993, luku 2.

29. PD, vol. 127–128, roll 41(1903), 1107; roll 42(1903), 1196; Dilke 10 Aug. 1903, roll 44, 697–698.

vastaisten näkemysten mukaan tuottava vain, jos siellä käytettiin pakkotyövoimaa, kuten Kongon tapaus räikeästi osoitti. Se oli kuitenkin täysin liberaalien oikeudenmukaisen hallinnon periaatteiden vastaista.³⁰

Dilken kritiikkiä säesti Tory demokraatti Sir John Gorst (1835–1916). Hän oli Cambridgen yliopiston edustaja vuosina 1892–1906, joka oli toiminut eri humanitaarisissa yhdistyksissä ja tullut tunnetuksi sosiaalisten kysymysten asiantuntijana. Gorst kysyi yksinkertaisesti, millä keinoin ”uusi orjuus” Kongossa saataisiin loppumaan. Hänen mielestään oli häpeällistä, että joku hänen kollegoistaan oli ehdottanut sitä myös britti-imperiumin tuotantotavaksi.³¹ Pääministeri Balfourin vastaus oli välttelevä. Balfour muistutti kiihtyneitä edustajia Kongon kysymyksen diplomaattisesta arkaluontoisuudesta, koska Leopoldilla oli Kongoon yhä ”oikeutettu intressi”. Samalla hän vakuutti, että sen vastainen protesti ohjasi hallituksen toimia, koska se oli ”tietoinen tilanteen vaikeuksista”. Välttämättä vastaamasta kysymyksen ytimeen, Balfour korosti, ettei hänen hallituksensa sallinut mitään väärinkäytöksiä brittiläisessä imperiumissa.³² Myös pysyvä ulkoasiainvaltiosihteeri jaarli Percy (1871–1909) samoin kehotti arvoisia edustajia olemaan kärsivällisiä ja odottamaan Casementin raporttia ja toisten suurvaltojen reaktioita brittien kiertonoottiin.³³ Percyä pidettiin riippumattomana konservatiivipoliitikkona, jota myös liberaalit kunnioittivat tiukkana vastustajanaan. Hänen kykynsä punnittiin nyt, kun hallitus joutui vastaamaan hankaliin kysymyksiin niin Kongon kuin Etelä-Afrikan kaivos-ten tautiepidemioiden kysymyksissä. Ennen Casementin raportin tuloa alahuoneeseen hallitus ei enää antanut lisäselityksiä.

Casementin raportin käsittelyä varten Dilke oli valmistellut neljä argumenttia: Englannin kunnian puolustus, vastuu Kongosta toisten suurvaltojen kanssa, inhimilliset näkökohdat ja taloudelliset intressit. Raportti oli todistanut hänelle Leopoldin hallinnon itsevaltaiseksi, orjatyöhön perustuvaksi imperialismiksi. Jos Britan-

nia olisi pitänyt kiinni periaatteestaan lopettaa orjuus maailmasta, sen olisi pitänyt lähettää sotalaivoja, demonstraatio, minkä se olisi Dilken mielestä varmasti tehnyt, jos orjuutta olisi tavattu esimerkiksi Marokossa. Unohtaen, mitä hän oli matkakirjassaan kirjoittanut brittien ihmismetsästyksestä Tasmaniassa ja Uudessa Seelannissa, Dilke palautti kollegojensa mieliin Espanjan aikoinaan suorittaman Perun ja Länsi-Intian valloituksen aiheuttaman protestiaallon. Erityisen tyrmistynyt Dilke oli siitä, että Kongossa raa-kuuksia oli tehty myös hallinnon käskystä, mikä todisti sen syvästä korruptiosta. Oli myös niitä tapauksia, että Kongon oikeusistuimet olivat lieventäneet terrorisoivien sotilaiden rangaistuksia juuri tuolla perusteella.³⁴ Vastauksessaan Percy osoitti tilannetajua: tutkittuaan Casementin raportin, hän nyt hyväksyi Dilken argumentit korostaen, ettei ylempien viranomaisten hyväksyntää voinut käyttää tekosyynä julmuuksiin. Näin hän myös oikeutti hallituksen lähettämät nootit toisille suurvalloille.³⁵ Hallitus oli nyt taipunut parlamentin tahdon edessä.

Monet alahuoneen edustajat olivat Dilken kanssa samoilla linjoilla, mutta heillä oli myös omia toimintaehdotuksia. Afrikan asioihin perehtynyt liberaali poliitikko ja diplomaatti Herbert Samuel (1870–1963), jonka nimissä 1903 päätöslauselma oli annettu, puolusti Casementia belgialaisten esittämiä epäilyjä vastaan: hän tiesi Casementin luotettavaksi herrasmieheksi ja raporttoijaksi. Juuri Kongon raportti oli saanut

30. Dilke 10 Aug. 1903, roll 44, 694. PD, vol. 127–128.

31. Sir John Gorst 10 Aug. 1903. PD, vol. 127–128, roll 44, 703–704. Tory demokraatit olivat konservatiivien vanhoillinen ryhmä, joka kannatti kansakunnan orgaania yhteyttä ja isällisen pragmaattista politiikkaa suhteessa alkupe-
räiskansoihin.

32. Balfour 10 Aug. 1903. PD, vol. 127–128, roll 44, 718–719.

33. Earl Percy 10 Aug. 1903. PD, vol. 127–128, roll 44, 329, 343, 479–480.

34. Dilke 9 June 1904, PD, vol. 135, roll 47, 1238–1247.

35. Earl Percy 9 June 1904, PD, vol. 129, roll 45, 329, 343, 479–480.

Kuva 2. Belgian kuningas Leopold II rikastui pakkotyöllä kerätyllä kautsulla. Kuvassa kautsun kuivausta ennen vuotta 1905. Lähde: *The Story of the Congo Free State. Social, Political, and Economic Aspects of the Belgian System of Government in Central Africa (1905)*, 348. Wikimedia Commons.

Samuelin vastustamaan ”kaikkea orjuutta”, myös brittien harjoittamaa kiinalaisten laivaimista Transvaaliin. Hän oli vakuuttunut, että vain vapaakauppa voi tuoda kongolaisille onnen. Tähän monet muutkin edustajat saattoivat yhtyä tosin valittaen sitä, etteivät kaupalliset intressit olleet saaneet ääntään tarpeeksi kuuluville.³⁶ Liverpoolin ja muiden Afrikan kanssa kauppaa käyvien satamakaupunkien edustajat, joukossa muiden muassa konservatiivi Austin Taylor (1859–1955), valittivat, että vain belgialaiset monopolit voivat hyötyä kautsukaupasta, mikä oli paljon tuottavampaa kuin brittien Etelä-Afrikan kultakauppa. Taylor korosti, että brittien järjestelmässä alkuperäisväestö sentään sai vapaasti valita työnsä, mistä seurasi se yhteistä hyvää (*common good*) tukeva moraalinen päätelmä, että vapauttaan harjoittamalla he voivat oppia käyttämään sitä myös yhteisön hyväksi. Brittien yleisesti käyttämä ”taloudellisen vaiston” kasvatamisen puolustus ei kuitenkaan hänelle riittänyt. Humanitaarisen tahdon laaja herättäminen

oli kongolaisten pelastamiseksi ja ”regeneroimiseksi” läntiseen, kristilliseen sivistykseen välttämätöntä. Taylor väitti, ettei briteillä ollut belgialaisten epäilemää valloitus halua, vaan aito halu reformeihin, joilla kapina Kongossa voitiin välttää.³⁷ Tätä sanomaa tuki myös liberaali Alfred Emmott (1858–1926; siirtomaa-asioiden alivaltiosihteeri 1911–1914), joka ehdotti kansainvälistä voimannäyttöä Belgiaa vastaan, jotta se avaisi Kongon vapaakaupalle. Hän vaati myös Haagin kansainvälisen oikeuden koollekutsuamista. Jollei se saisi Belgiaa taipumaan, suurvaltojen tuli konferenssissa säätää Kongolle konsulilainsäädäntö. Oli vain huolehdittava siitä, ettei

36. Samuel 9 June 1904, PD, vol. 135, roll 47, 1261–1267; Louis Sindar 9 June 1904, PD, vol. 135, roll 45, 1318–1319.

37. Taylor 9 June 1904, PD, vol. 135, roll 47, 1247–1251. Regeneraatio-opeista sovellettuina afrikkalaisten sivistämiseen ks. Markku Hokkanen, *Medicine and Scottish Missionaries in the Northern Malawi Region 1875–1930*. The Edwin Mellen Press 2007, luku 7.

sen toimeenpanossa aiheutettaisi haittaa Englannin ja Ranskan lähentymiselle.³⁸

Gorst sitoi humanitaariset ja taloudelliset intressit vakuuttavimmin yhteen, kun hän vertasi brittiläistä ja belgialaista imperialismia toisiinsa. Brittiläinen versio oli siinä mielessä ”liberaali”³⁹, että se salli brittien arvokkaimpien alusmaiden, Intian ja Egyptin alkuperäisväestön pitää resursinsinsa ja imperiumi hyötyi vain välillisesti niiden tuotteiden kaupasta.⁴⁰ Samuel sitä vastoin käänsi puheensa hallitusta vastaan vaatien siltä ”kiihkeää” (*spirited*), muttei aggressiivista ulkopoliittikkaa, koska se oli brittien arvokkuuden mukaista. Sen oli johdettava muut suurvallat perustamaan komissio kontrolloimaan Kongojoen liikennettä.⁴¹ Mitä sitten tuli Belgian vuoden 1885 sopimuksen rikkomiseen, paras asiantuntija arvioimaan sitä oli liberaali Edmund Fitzmaurice (1846–1935), joka oli ollut tuolloin FO:n alivaltiosihteeri. Hän oli ollut laatimassa sopimuksen asiakirjoja, joten hänen oli helppo sanoa, että belgialaisten taholta oli silkkaa vääristelyä väittää Kongon olevan itsenäinen valtio. Kongo oli Euroopan suurvaltojen luomus, jonka ne saattoivat halutessaan purkaa. Tässä valossa Belgian toimet vaativat vastatoimia, ja ”vanhan imperialismi” (ennen 1870-lukua) diplomaattina Fitzmaurice olisi lähettänyt laivasto-osaston demonstroimaan Kongon edustalle.⁴² Tämän alahuone kuitenkin torjui.

Hallituksen vastaukset antanut Percy oli debatin aikana tulilinjalla, mutta hän käänsi hallituksen kritiikin edukseen tulkitsemalla sen hallituksen linjaa tukevaksi. Hän asettui puhujien asemaan ymmärtäen heidän suuttumuksensa ja kritisoi Belgiaa Balfouria avoimemmin. Hän antoi ymmärtää, ettei briteillä ollut Kongon kysymyksessä Belgian vihjaamaa ”itsekestä” eli valloitushaluista tarkoitusta, kun he vetosivat kansainvälisiin sopimuksiin. Heidän motiivinsa epäily oli ”yksinkertaisesti naurettavaa”. Percy lausui ymmärtävänsä, etteivät ”filantrooppiset ristiretket”, kampanjat alkuperäisväestöjen oikeudenmukaisen kohtelun puolesta, paranta-

neet brittien mainetta ulkomailla, koska heitä oli silloin helppo syyttää tekopyhydestä. Pahempaa kuin osoittaa myös brittien kohdelleen alusmaidensa asukkaita huonosti oli väittää, että heidän ulkopoliittikkansa lepäsi ”korkealla moraalisisella maaperällä”. Näin Percy torjui korkealentoisen ”julkisen moralismin”, koska sillä ei ollut ulkopoliitikassa toivottua tehoa. Ulkopoliittikan tuli perustua vakaumukselle, että kansainvälisiä sopimuksia oli noudatettava, ja toiminnan piti olla sen mukaista. Belgia oli pettänyt brittien luottamuksen. Percyn johtopäätös oli looginen: koska Belgian asettama tutkimuskomissio ei ollut löytänyt mitään Casementin raporttia horjuttavaa todistusaineistoa, kansainvälinen tribunaali oli kutsuttava koolle. Kongoa koskeva sopimus ei ollut vanhentunut ja siksi velvollisuudet siellä oli yhä täytettävä.⁴³

Niiden äänet, jotka uskaltautuivat olemaan eri mieltä Kongoon kohdistuvan kritiikin kanssa, vaiennettiin välihuudoilla niin, että parlamentin puhemiehen täytyi palauttaa järjestys. Näin kävi, kun eräs edustaja muistutti alahuonetta brittien tekopyhydestä buurisodassa ja kun toinen epäili brittien motiivina Kongon agitaatiossa olevan vain kateuden, koska Belgia rikastui Kongon kustannuksella.⁴⁴ Periaatteessa hallitus ei sekaantunut julkis-moralistisiin mielenilmauksiin, mutta sen viivyttelyn politiikka oli aiheutta-

38. Emmott 2 & 9 June 1904, PD, vol. 135, roll 47, 1251–1257.

39. Liberaali-imperialistit, jotka olivat hallituksessa konservatiivien kanssa, muodostivat liberaalipuolueen parlamenttiedustajista vuonna 1892 yhden kahdeksasosan, kun jo 1905 heitä oli yksi kolmasosa. Ks. James Sturgis, *Britain and the New Imperialism*. Teoksessa C. C. Eldridge (toim.) *British Imperialism in the Nineteenth Century*. Macmillan 1984, 96.

40. Gorst 9 June 1904, PD, vol. 135, roll 47, 1257–1261.

41. Samuel 9 June 1904, PD, vol. 135, roll 47, 1267–1268.

42. Lord Edmund Fitzmaurice 9 June 1904, PD, vol. 135, roll 47, 1268–1270.

43. Percy 9 June 1904, PD, vol. 135, roll 47, 1272–1284.

44. John Campbell 9 June 1904, PD, vol. 135, roll 47, 1324; James Conner 9 June 1904, PD, vol. 138, roll 48, 1044–1045.

nut sellaisen julkisen metelin, että sen täytyi viimein ilmaista kantansa. Osoittautui kuitenkin vaikeaksi saada muita suurvaltoja mukaan Belgian vastaisiin toimiin eikä Percy enää elokuussa 1904 vastannut parlamentin kysymyksiin. Mahdollisen yhteistyön ongelmat uusien liittokuntien muodostumisen aikoihin olivat yhä akuutteja.⁴⁵ Vain Turkki ja Italia olivat valmiita yhteistyömintaan.

Epilogi

Kongon raportti toi Casementille mainetta Afrikan asiantuntijana, mutta sen arvo oli hänelle henkilökohtaisesti ristiriitainen. Hän oli tyytymätön diplomaattien jatkotoimiin ja alkoi tukea Kongon reformoijia, joiden argumentit raportti myös oikeutti. Sen keskeinen meriitti oli antaa alahuoneelle vahva näyttö Kongon julmuuksista ja sen todistusvoima oli myös hallituksen viimein hyväksyttävä. Raportin pohjalta käyty parlamenttikeskustelu todisti briteille Belgian mieltävaltaisesta imperialismista, mikä oli syvässä ristiriidassa vuosisadan vaihteessa demokratisoituvien poliittisten arvojen kanssa. Se tahrasi Euroopan valtojen sivistystehtävän, se oli sietämätöntä alahuoneelle ja kannusti hallitusta vastatoimiin. Vaikka julkis-moralistiset puheet alahuoneessa olivat Kongon tuomitsemisessa yksimielisiä – Sir Edward Greyn mielestä tuo yksimielisyys oli jo ”kaameata” laatua – mihinkään yksipuolisiin tai kansainvälisiin toimiin ei Kongoa vastaan ryhdytty. Kongo-kriitikot eivät voineet ymmärtää, miksi toiset vallat eivät nähneet pelissä olevan muita kuin vain taloudellisia intressejä. Yhtenä käytännön esteenä tosin oli muun muassa se, ettei Kongojoki ollut kokonaisuudessaan kansainvälisen lain alainen.

Pitkällisten neuvottelujen jälkeen Kongo lopulta siirrettiin Leopoldilta Belgian parlamentille vuonna 1908, kompromissiratkaisu, mitä Grey oli ehdottanut jo kesällä 1904.⁴⁶ Se ilmeisesti tyydytti Britanniaa, koska sillä oli myös vanhoja sitoumuksia taata Belgian koskemattomuus, mitkä aktualisoituivat, kun Saksan mahti manner-

Euroopassa kasvoi. Tämä muutos näkyi siinä, miten Lansdowne oli kiinnittänyt päähuomionsa imperiumin asioihin, Grey sen sijaan havaitsi jännityksen Euroopassa kasvavan.⁴⁷ Britit tunsivat olevansa haavoittuvia, vaikka heillä oli sopimukset sekä Venäjän että Ranskan kanssa. Kongon kysymyksestä tuli toissijainen samaan aikaan, kun Belgian parlamentti keskusteli Leopoldin syrjäyttämisestä. Ennen kuin se ehti tahtua, Leopold kuoli joulukuussa 1909.

Parlamentin ja hallituksen välinen debatti tuli Kongon kysymyksen yhteydessä epätavallisen säännölliseksi, kun aiemmin parlamenttiedustajat olivat saaneet keskustella tärkeistäkin asioista keskenään. Parlamentti oli nyt avoimempi ja edustajilla oli kiinteämpiä kontakteja parlamentin ulkopuolisiin organisaatioihin ja painostusryhmiin. Se tuli näin ainakin joksikin aikaa suositummaksi yleisön keskuudessa ja vahvisti parlamentin ulkopuolista ”julkista moralismia”. Masapuolueiden organisoitumisen aiheuttama puoluehenkisyuden taantuminen ja suuri yksimielisyys kuului Kongoa kritisoivissa puheissa vuosina 1903–1904. Toisaalta parlamenttiedustajien oli helpompi olla yhtä mieltä yhteisen moraalien perusteista ja ulkopoliittikasta kuin sisäpolitiikasta.

Parlamenttikeskustelu Kongon kysymyksestä oli varsin kiihkeää ja se oli suunnattu sekä monopoleja että kongolaisten perusoikeuksien loukkauksia vastaan. Se oli ”julkista moralismia” parhaimmillaan. Casementin raportti viittasi välillisesti myös brittiläiseen imperialismiin, kuten Etelä-Afrikkaan, missä ei vallinnut vapaakaup-

45. Ks. PD, vol. 139, roll 48, 269, 976. Vrt. David Runciman, *Political Hypocrisy*. Princeton University Press, 2008, 182.

46. Grey 9 June 1904, PD, vol. 135, roll 47, 1286–1288. Greyn roolista Belgian painostamisessa ks. John B. Osborne, Wilfred Thesiger, Sir Edward Grey and the British Campaign to Reform the Congo, 1905–09. *The Journal of Imperial and Commonwealth History* 27:1 (1999), 59–80.

47. Zara Steiner, The Foreign Office under Sir Edward Grey. Teoksessa F. H. Hinsley (toim.) *British Foreign Policy under Sir Edward Grey*. Cambridge 1977, 22–24.

pa, epäkohta, minkä FO myönsi.⁴⁸ Marssijärjestys pysyi siis sekä Belgiassa että briteillä toistaiseksi ennallaan: ensin lähetyssaarnaajat, sitten kauppiat ja konsulit ja viimeksi sotilaat. Alusmaat olivat raaka-aineiden tuottajia ja imperiumin keskus teollisuustuotteiden viejä. Leopoldin virhe oli tehdä Kongosta yhden miehen monopoli. Casementin raportin evidenssin nojalla siitä tuli helppo ”julkisen moralismin” kohde. Itse- ja mielivaltainen hallinto loukkasi brittien traditionaalista moraalisen ylemmyyden tunnetta ja kunniakäsitystä, heidän ”oikeuteen” ja oikeudenmukaisuuteen vetoavan imperialistisen identiteettinsä perusteita.

Abstract: The Casement Report on the Congo, foreign policy and public moralism in the House of Commons of the United Kingdom (1903–1904)

In this article, the parliamentary report of Consul Roger Casement on the administration of the Congo (1903) and the heated debate it aroused in the British Parliament are analysed. The report disclosed the harsh methods of accruing profits (forced labour) used by the king of Belgium, Leopold II. Applying Stefan Collini's concept of "public moralism", the moral

outrage and arguments of the members of the Parliament are disentangled. As Leopold had breached the 1885 international agreement to protect and "civilize" the Congolese, the MPs, mainly from the Liberal party, demanded action from the government, which seemed to hesitate and sway in this critical matter. Finally, when the pressure mounted to the point of threatening to bring the Government down, a note demanding an explanation was sent to Belgium. What was remarkable in the parliamentary debate was that it made the Government, usually the sole agent in foreign policy, listen to MPs and acquiesce in their demands, so unanimous was the moral indictment against Leopold's administration. The political rhetoric was imbued with moralistic lessons, referring to British honour, responsibility towards the Congo, humane and just treatment of the native population, and freedom of trade and movement.

Keywords: the Congo, the Casement report, 20th century, public moralism, parliamentary debate, Britain

48. Fitzmaurice 9 June 1904, PD, vol. 135, roll 47, 1267–1270; Percy 9 June 1904, PD, vol. 135, roll 47, 21. – *Nyt julkaistu Anssi Halmesvirran artikkeli on käynyt läpi tieteellisen vertaisarvioinnin.*